

GELENEĞİN İLHAMIYLA KEÇEYE YÖN VEREN USTA: AHMET YAŞAR KOCATAŞ

The Master Who Guides Felt with the Inspired by Tradition: Ahmet Yaşar Kocataş

Aslı BÜYÜKOKUTAN TÖRET*
Tuğba KARAKAYA*

ÖZ

Keçecilik geleneksel el sanatları içerisinde köklü bir geleneğe sahiptir. Keçecilik, zamana ve şartlara göre değişim göstermekle birlikte ortaya çıktığı toplumun duygularını, sanatsal beğenilerini ve kültürel özelliklerini yansıtmaktadır. Sanayinin ve teknolojinin gelişmesi, bireyin ihtiyaçlarının değişmesi ile keçenin kullanım alanı ve üretimi azalmıştır. Bunun yanı sıra bazı bölgelerde keçenin kullanım alanlarının günümüz koşullarına ve bireyin ihtiyaçlarına paralel olarak güncellenerek devam ettiği görülmektedir. Bu bağlamda Afyonkarahisar, keçecilik el sanatının icra edildiği, keçenin üretildiği ve kullanıldığı illerden biridir. Bugün keçecilik yapan on beşe yakın sanatkârın bulunduğu Afyonkarahisar'da keçe, ev dekorasyonunda, giyim ve aksesuarlarda kullanılmaktadır. Yaşayan İnsan Hazinesi (YİH) seçilen keçe ustası Ahmet Yaşar Kocataş da Afyonkarahisar'da keçecilik el sanatını icra eden ustalardandır. Kocataş, keçe üretimindeki geleneksel yapıyı koruyarak; teknik, şekil ve sunum açısından keçeyi güncellemiş, keçenin kullanım alanlarını zamana, şartlara ve ihtiyaçlara göre geliştirmiş bir ustadır. Bu yazıda, Ahmet Yaşar Kocataş'ın keçecilik el sanatına yönelik katkıları ve üretimleri ele alınmıştır. Kocataş ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerden hareketle keçecilik sanatının geçirdiği değişim ve dönüşüm tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Afyonkarahisar, el sanatları, keçecilik, yaşayan insan hazinesi, Ahmet Yaşar Kocataş.

ABSTRACT

Felting has a deep-rooted tradition within traditional handicrafts. Although felt making changes according to time and conditions, it reflects the emotions, artistic

* Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eskişehir/Türkiye. E-posta: abuyukokutan@hotmail.com ORCID: 0000-0001-8732-6043.

* Yüksek Lisans Öğrencisi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Eskişehir/Türkiye. E-posta: ozdemirtugba2016@gmail.com. ORCID: 0009-0005-4436-5428.

tastes and cultural characteristics of the society in which it emerged. With the development of industry and technology, and the changing needs of individuals, the use and production of felt have decreased. However, in some regions, felt's uses continue to be updated and adapted to current conditions and individual needs. In this context, Afyonkarahisar is one of cities where handicraft of felting is performed, the felt is produced and is used. Today, the felt is being used in house decoration, clothing and accessories in Afyonkarahisar city in which there are nearly 15 craftsmen who are making the felting occupation. Ahmet Yaşar Kocataş, felt master, selected as the Living Human Treasure (LHT), is one of masters who are performing the felting handicraft in Afyonkarahisar. Kocataş is a master who has updated the felt in terms of technic, shape and presentation, by protecting tradition structure in felt production, and who has developed fields of use of the felt according to time, conditions and needs. In this article, we addressed Ahmet Yaşar Kocataş's contributions to the felting handicraft and his productions. We discussed change and transformation that the felting handicraft has undergone based on data, obtained from interviews with Kocataş.

Keywords: Afyonkarahisar, handicrafts, felting, living human treasure, Ahmet Yaşar Kocataş.

Giriş

İnsan, ilk dönemlerden günümüze kadar fiziksel ihtiyaçlarını çeşitli şekillerde gidererek yaşama tutunmaya çalışmıştır. İnsanlık tarihindeki hayatta kalma mücadelesi örnekleri bu olguyu kanıtlar niteliktedir. Yaratılıştan itibaren insan, hayatta kalabilmek adına onu çeşitli tehditlere karşı koruyabilecek birtakım yaşamsal kalıplar ortaya çıkarmıştır. Bu yaşamsal kalıpların toplum nezdinde yaygınlaşmasıyla birlikte kültür olarak ifade edilen bilgi birikimleri meydana gelmiştir. Doğaya uyarlama sürecinde tecrübeye dayalı olarak ortaya koyulan kültür sayesinde bazı sorunlar aşılmış ve hayata tutunulmuştur.

Karl Marx'ın tanımıyla kültür, "Doğanın yarattıklarına karşılık, insanoğlunun yarattığı her şeydir." (Zvorikine, 1967: 346-392, akt. Güvenç, 2002: 96). Kültürle ilgili bir başka açıklamaya göre ise; "Bir taş yerdeyken doğadır; insan taşı alıp bir hayvanı kovalamak için attığında, taş, amacını gerçekleştirmek için kullandığı doğal bir araç olur. Bu taşı alıp, yontup işleyip bir araç yaptığında, artık o taş, kültürel bir üründür. Bu ürünün yapılış/ifade biçimi ise kültürdür." (Erdoğan ve Korkmaz, 2010: 350). Kültür, yaşanılan bölgenin çeşitli özelliklerine göre şekillenir. Ayrıca oranın kimlik, yapı gibi unsurlarını da biçimlendirir.

Kültür ile yaşanan coğrafya arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. İç Ege’de yer alan Afyonkarahisar’da küçükbaş hayvancılığının önemli bir yer tutması ve bu hayvancılıktan elde edilen yünlerin hayatın içinde yer alması keçecilik mesleğinin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Keçecilik mesleğinin temel maddesi keçe, Tekstil Terimleri Sözlüğünde, “Yün ve keçi kılı gibi hayvansal doğal elyafın dış tabakasını oluşturan üst örtü hücrelerinin (pulların) belirli ısı, nem ve basınç altında, sıcak ve kaygan bir ortamda sürtünerek birbirine kenetlenmeyle oluşan dokusuz tekstil yüzeyidir.” (Ergür, 2002: 136) şeklinde tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu Sözlüğündeki (2005: 1125) tanımında ise keçe, “Yapağı veya keçi kılının dokunmadan yalnızca dövülmesiyle elde edilen kaba kumaş” olarak açıklanmaktadır. Kâşgarlı Mahmut’un (2005: 314), *Dîvân-ı Lügati’t-Türk* isimli eserinde “kidiz” terimi ile karşılanan keçenin ilk kez nerede yapıldığı ve hangi amaçlar çerçevesinde kullanıldığı ile ilgili bilgiler bulunmamaktadır. Yazılı kaynaklardan edinilen bilgiler, keçe kullanımının Bronz Çağı’ndan öncelere dayandığını göstermektedir. Çin’de keçe kullanımının MÖ 2300 yıllarına kadar gittiği belirtilmektedir. Tarih boyunca Anadolu ile sıkı ilişkileri olan Sümerlerde keçenin yapılmış ve kullanılmış olduğu Eski Babil Kralı Hammurabi’nin kanunlarında keçe ile ilgili maddelerin yer almasından anlaşılmaktadır (Limet, 1977: 51-58).

Anadolu’da yaşamış uygarlıklardan Hititlerin de keçeyi ve keçeciliği iyi bildikleri, yaygın bir biçimde kullandıkları, yasalarında keçe ile ilgili maddelerin bulunmasından anlaşılmaktadır (Özbayoğlu, 1992: 165-185, 270-281). Keçeden yapılmış Hitit başlıkları, daha sonra biçim değiştirerek, Frig başlığı biçiminde ve “pileus” adı ile uygarlık tarihinde yerini almıştır. Frig başlığına örnek olarak Afyonkarahisar Arkeoloji Müzesi’ndeki Tanrı Kral Midas heykeli-nin başlığı gösterilmektedir. Antik dönemde Anadolu’da gerek Greklerde, gerekse Romalılarda çok yaygın olarak keçeden yapılmış eşyaların kullanıldığı yazılı kaynaklar ile resim ve heykel sanatı örneklerinde görülmektedir. Tekstil konusunda yapılan çalışmalarda, keçenin tekstilin ilk örneği olduğu konusunda birleşilmektedir. Keçe, soğuk iklimin egemen olduğu bölgelerde, postlu hayvanların postlarından dökülen yünlerin üzerine yatmaları sırasında, terleri, ısıları, ağırlıkları ve hareketlerinin etkisiyle, yün liflerinin birbirine geçmesiyle meydana gelen dokudur. Bu doku, insanlar tarafından toplanarak kullanılmıştır (Seyirci ve Topbaş, 1999: 577-597).

Geçmiş yüzyıllar öncesine dayanan keçe üretimi Afyonkarahisar için önemli bir yere sahiptir. Bölgede küçükbaş hayvancılığın gelişmiş olması, şehrin keçe üretiminde önemli bir konuma sahip olmasını sağlamıştır. Afyonkarahisar Sanayi ve Ticaret Odası 2022 yılında başvuruda bulunarak

“Afyon keçesi” coğrafi işaretini almıştır. Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 16.07.2021 tarihinden itibaren korunmak üzere 25.07.2022 tarihinde tescil edilmiştir (URL-1). Böylece Afyonkarahisar’a özgü keçe üretimi, hem yerel kimliğin korunmasına hem de keçenin ekonomik değerinin artırılmasına katkı sağlamıştır.

1. Afyon Keçesi ve Ayırt Edici Özellikleri

Afyon keçesi; dağlıç, kıvırcık ve sakız ırklarından ve bu ırkların dağlıç-kıvırcık ile dağlıç-sakız şeklinde melezlenmiş kuzularından elde edilen yapağların, alkali ile muamele edilip su, ısı ve basınçla şekillendirilmesi ile üretilen keçedir. Özellikle giyim amaçlı kullanılacak olan Afyon keçesinin yumuşaklık özelliği artırılmak için daha ince olan merinos kuzu yünleri ile karıştırılmaktadır.

Afyon keçesi üretiminde, keçeleşme özelliği yüksek olduğu için kuzu yünü kullanılır. Yeni doğan kuzuların ilk kırımları 5-6 ay içinde yapılır. İlk kırımanın özelliği yumuşak ve ince olmasıdır. Kuzu büyüdükçe yün lifleri kalınlaşır ve direnci azalır. Bu sebeplerle Afyon keçesi üretiminde ilk kırımdan elde edilen yünler kullanılır. Afyon keçesi, Afyonkarahisar’ın ekonomisinde ve kültüründe önemli bir yere sahiptir. Üretimi, coğrafi sınıra özgü nitelikte olup ustalık becerisi gerektirir. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunur (URL-2). Afyon keçesi ibareli aşağıda verilen logo ve mahreç işareti amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılamadığında, Afyon Keçesi ibareli logo ve mahreç işareti amblemi, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Görsel 1. Afyon Keçesi Coğrafi İşaret Logosu.

2. Somut Olmayan Kültürel Miras ve Yaşayan İnsan Hazinesi

Somut olmayan kültürel miras terimi, somut kültürel miras çalışmalarının bir sonucu olarak UNESCO’nun “kültür varlıklarının korunması” için yürüttüğü programlar sırasında doğmuştur (Oğuz, 2007). UNESCO’nun 32. Genel Konferansı’nda 17 Ekim 2003 tarihinde Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kabul edilmiştir. Türkiye’nin 27 Mart 2006 yılında kabul ettiği bu sözleşme Kültür ve Turizm Bakanlığınca yürütülen “Yaşayan

İnsan Hazinele Türkiye Ulusal Sistemi” 2008 yılında “Yaşayan İnsan Hazinele Türkiye Ulusal Envanteri”nin yapılmasıyla başlamıştır. Bu sözleşmede Somut olmayan kültürel miras şu şekilde tanımlanmaktadır:

Somut Olmayan Kültürel Miras (Intangible Cultural Heritage), toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar- şeklinde tanımlanır. Somut olmayan kültürel miras, alanları şu şekilde belirtilir: a) Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar (destanlar, efsaneler, halk hikâyeleri, atasözleri, masallar, fıkralar vb.). b) Gösteri sanatları (Karagöz, meddah, kukla, halk tiyatrosu vb.). c) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler (nişan, düğün, doğum, Nevruz, vb. kutlamalar). d) Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar (geleneksel yemekler, halk hekimliği, halk takvimi, halk meteorolojisi vb.). e) El sanatları geleneği (dokumacılık, nazar boncuğu, telkâri, bakırcılık, halk mimarisi) (URL-7).

İlgili sözleşme uzun bir arayış ve hazırlık sürecinin sonunda ortaya çıkan ve somut olmayan kültürel mirası korumayı amaçlayan bir konu olarak dikkat çekmektedir (Oğuz, 2008: 5-11). Bu sözleşmede yer alan tanıma göre somut olmayan kültürel mirasın özelliklerinden olan etkileşim, sürekli üretim ile gelen devamlılık duygusu, kültürel çeşitlilik öğeleri, varlığının devam ettiği ülkenin kimliğinin devamlılığı ve korunması için önemli olduğu kadar, kültürel miras unsurunun üretimi ve üreticisi de önem kazanmaktadır. SOKÜM’ün Korunması Sözleşmesi’nin önemle durduğu konulardan biri de “koruma” kavramıdır. Sözleşmeye göre, somut olmayan kültürel miras ürünlerinin yok olması dünyanın giderek tek tipleşmesi ve tekdüzeleşmesi sonuçlarına yol açacaktır (Çeliker, 2015: 43). Somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur (Oğuz, 2016: 57).

YİH Ulusal Sistemi kapsamında oluşturulan YİH Türkiye Ulusal Envanteri, miras taşıyıcılarının kültürün korunmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına yaptıkları katkıya vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda YİH Ulusal Sistemleri, gelenek taşıyıcıları olan usta kişilerin SOKÜM’ün yasatılmasındaki önemini gözler önüne sermektedir. Somut olmayan kültürel mirasın yasatılarak korunması üretim, üretim yeri, icracılar ve bu icrayı destekleyen unsurlar gibi birçok bileşenin birlikte yasatılmasıyla sağlanabilir. Bu koruma alanlarından birinin yok olması durumunda geleneğin yaşam şansı kaybolabilir (Erkal,

2010: 27). Yaşayan İnsan Hazineleeri sisteminin kurulmasındaki başlıca amaç, somut olmayan kültürel miras unsurlarının tarihsel, sanatsal ve kültürel değerler dâhilinde icra edilmesi, canlandırılması veya yeniden yaratılması konusunda gerekli bilgi ve becerilerin korunmasıdır. Aynı zamanda, bireylerin somut olmayan kültürel miras unsurlarının canlandırılması, yeniden yaratılması, gerekli bilgi ve becerilerin öğrenilmesi ve kendilerine mal edilmesi amaçlarıyla farkındalık yaratılarak ve topluluklar içerisinde ulusal ya da uluslararası ölçekte destekleyerek teşvik edilmektedir (URL-3). Yaşayan İnsan Hazineleeri uygulamasıyla taraf devletlere bilgi ve becerinin taşıyıcılarını belirleyecek nitelikte, UNESCO tarafından önerilen “Yaşayan İnsan Hazineleeri” başlığına uygun bir unvan tayin etmeleri istenmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yaşayan Miras ve Kültürel Etkinlikler Genel Müdürlüğü, Yaşayan İnsan Hazineleeri ölçütlerini şu şekilde belirlemiştir: 1. Ustalığını 10 yıldır icra ediyor olması, 2. Sanatını usta-çırak ilişkisi ile öğrenmiş olması, 3. Bilgi ve becerisini uygulamadaki üstünlüğü, 4. Konusunda ender bulunan bilgiye sahip olması, 5. Kişi veya grubun yaptığı işe kendini adanmışlığı, 6. Kişi veya grubun bilgi ve becerilerini geliştirme yeteneği (sanatının toplumla buluşmasını sağlayacak yenilikler içermesi), 7. Kişi veya grubun bilgi ve becerilerini çırağa aktarma becerisi (çırak yetiştirmiş olması) (URL-4). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında objeye odaklanan ve onu koruyan bir bakış açısı yerine bu objenin üretim sürecinde rol oynayan, objeyi kültürün bir parçası haline getiren, ona anlam yükleyen ve bir sonraki kuşağa taşıyan geleneğin ustalarının korunması hedeflenir. Diğer bir ifadeyle, bu sözleşme kapsamında elle tutulur somut bir nesnenin üretilmesinde, bu nesnenin içinde bulunan zamanın şartları ve gereklilikleri doğrultusunda güncellenerek çeşitli alanlarda kullanılmasında, nesiller arası aktarılmasında etken olan “usta”lar önem kazanır. Somut olmayan kültürel miras unsurlarının icrası ve yorumlanması bakımından üstün bilgi ve yetenek sahibi olan bu kişilerin tespit edilerek taşıyıcısı oldukları kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarmalarının değeri belirtilir (Büyükokutan Töret, 2022: 31).

3. Keçe Ustası Ahmet Yaşar Kocataş

3.1. Ahmet Yaşar Kocataş’ın Hayatı

Ahmet Yaşar Kocataş 3 Şubat 1950 yılında Afyonkarahisar’da dünyaya gelmiştir. İlkokul öğrenimini Namık Kemal İlkokulunda tamamlamıştır. Annesi ev hanımı, babası ise keçe ustası Şükrü Çavuştur. Belirttiğine göre, babasının dedesi de vaktiyle Beykoz’da, devletin keçe hanesinde beş sene ke-

çeci çavuşluğu yapmıştır. Dört nesildir keçeci olan ailede 1. nesil kıdemli Mehmet Çavuş, 2. nesil Taşçioğlu Mehmet, 3. nesil Şükrü Kocataş ve son olarak 4. nesil ise Ahmet Yaşar Kocataş'tır. Askerliğini 1972 yılında Konya'da tamamlamıştır. 1974 yılında Aynur Kocataş ile evlenmiştir. Bu evlilikten Fatma, Rana, Şükrü adında üç evlat sahibi olmuştur. Ailenin tek erkek çocuğu olan Ahmet Yaşar Kocataş, eğitimine devam etmemesini şöyle ifade eder: "Babam aydın bir insandı. Kız kardeşlerimi okuttu, beni keçeci olarak yetiştirdi. Usta çocuklarının bu meslekte avantajı vardır. Usta, evladından hiçbir şeyi saklamaz."

Görsel 2. Ahmet Yaşar Kocataş Usta'nın Atölyesinin Bulunduğu Sokak.

Kocataş, babasının keçe atölyesinde bu meslek ile tanışmıştır. Annesi ve babaannesinin keçeci kızı olduğunu belirten usta, evde hep keçe konuşulduğundan, 1850'den beri keçenin hayatlarında olduğunu, keçecilik el sanatına yöneliminin aileden kaynaklandığını belirtmiştir. Ahmet Yaşar Kocataş babasının yanında yedi yaşındayken çırak olmuştur. Daha sonra meslekte ilerleyerek kalfa ve ustalığa yükselmiştir. Babası ve dedesi de uzun yıllar keçe sanatıyla uğraşan Kocataş için, "Keçe artık bir iş değil, yeni nesillere devretmek istediği çok önemli bir kültürel mirastır." Usta, Kültür Turizm Bakanlığı keçe sanatçısı kimlik kartına sahiptir. Afyonkarahisar'da kendisine ait bir keçe atölyesi bulunan Ahmet Yaşar Kocataş, yurt içi ve yurt dışında birçok sergi ve festivale katılmıştır. Katıldığı bu etkinlikler ufkunu daha da genişletmiştir. Yaklaşık yetmiş yıldır bu mesleği yapmaya devam ederek keçecilikten elde ettiği gelirle evinin geçimini sağlamış ve üç çocuğunu okutmuştur.

2001 yılında, küratörlüğünü Selçuk Gürışık'ın üstlendiği Londra British Museum'daki "A Quest for Contemporary Felts in Anatolia" adlı daimi sergide, Anadolu keçelerine ayrılan köşe için eser hazırlayan Türk keçeciler arasında yer almıştır. Bu sergide sanatçının bir adet kepenek, bir adet duvar örtüsü ve üç adet yer yaygısı olmak üzere toplam beş eseri sergilenmekte-

dir. Ayrıca, Fransa'daki Tekstil Müzesi'nde yer alan keçe eserleri ise babasıyla birlikte hazırladığı çalışmalar arasındadır (Küçükkurt ve Oyman, 2018: 241). El sanatları alanında gerçekleştirdiği çalışmalarıyla geleneksel Türk keçeciliğini uluslararası platformlara taşıyan önemli ustalardan biri olmuştur. Anadolu'nun kültürel mirasının tanıtımına katkı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda keçecilik sanatının yaşatılmasına yönelik önemli bir örnek teşkil etmiştir. Eserlerinin British Museum'da sergilenmesi, Anadolu keçeciliğinin ve geleneksel el sanatlarının küresel ölçekte taşıdığı sanatsal ve kültürel değerin bir göstergesi niteliğindedir.

Görsel 3. Kocataş Atölye – Afyonkarahisar (URL-5).

3.2. Ahmet Yaşar Kocataş'ın Usta Çırak İlişkisi

Geleneksel el sanatlarının gelecek nesillere aktarılma aracından biri olarak nitelendirilen usta-çırak ilişkisi, bu sanat dallarının yaşamasını ve sürekliliğini sağlamaktadır. Bir mesleğe çıraklık yapmak, o mesleği öğrenen çırağa disiplinin yanı sıra esnaf ahlakı ve sabır gibi oldukça önemli değerler kazandırır. Çırak önce basit işlerde ustasına yardım eder, zamanla karmaşık işlere geçerek kalfa seviyesine ulaşır. Ustası onayladığı takdirde bağımsız çalışmaya başlayabilir.

Ahmet Yaşar Kocataş, keçecilik mesleğini babasından öğrenmiş olup, onun yanında çıraklıktan kalfalığa, ardından ustalığa adım atmıştır. Babası, ona mesleğin yalnızca teknik yönlerini değil, aynı zamanda geleneksel sanat anlayışını ve esnaf ahlakını da öğretmiştir. Bu süreçte Kocataş, keçeciliğin tüm inceliklerini öğrenerek kendisini geliştirmiş ve babasından devraldığı bilgi birikimini sanatsal bir yaklaşımla harmanlamıştır. Ustalık seviyesine ulaştıktan sonra da geleneksel yöntemleri modern tekniklerle birleştirerek keçecilik sanatına yenilikler katmış ve bu alanda önemli eserler ortaya koymuştur.

Kocataş, keçe döşeme sanatında ustalığını geliştirirken Recep Yılanlı'dan büyük ölçüde ilham aldığını ifade etmektedir. Keçe döşemenin piri

olarak gördüğü Yılanlı'yı yıllarca hayranlıkla izlediğini ve onun mütevazı ama zirveye ulaşmış ustalığından beslendiğini belirtmektedir. Kocataş, özellikle seccade desenlerini oluştururken Recep Yılanlı'nın bilgisinden ve tekniğinden faydalandığını, onun geleneksel desen anlayışını kendi sanatına taşıyarak yaşattığını dile getirmektedir. Bu tür ustalar, geleneksel el sanatlarının nesilden nesile aktarılmasında önemli rol oynayarak, kültürel mirasın korunmasını ve gelişmesini sağlamaktadır.

Ahmet Yaşar Kocataş, keçecilik mesleğine adım atan bir çırağın geçirmesi gereken aşamaları ve edinmesi gereken nitelikleri şu şekilde aktarmaktadır: “Keçecilik, hem doğuştan gelen bir yetenek gerektiren hem de atölye ortamında uzun süreli bir öğrenme sürecini içeren bir zanaattır. Çıraklık süreci, en temel görevlerle başlamakta; önce su taşıma ve dükkân temizliği gibi işlerle devam etmektedir”. Kocataş'a göre bu başlangıç aşamaları çırak için basit ama gerekli adımlardır. Bir çırak, yalnızca meslek bilgisi edinmekle kalmamalı, aynı zamanda esnaf ahlakı ve terbiyesini de öğrenmelidir. Atölyede çalışmaya başlayan bireyler, öncelikle edep ve saygı kurallarına uymayı öğrenmeli, ustalarının rehberliğinde mesleğin ahlaki değerlerini içselleştirmelidir. Keçecilik geleneğinde yetişen çocuklar için bu süreç doğal bir uyum süreci olarak görülmekte, dolayısıyla onlara zor gelmemektedir. Mesleğin pratiğine yönelik eğitim ise genellikle 14-15 yaşlarında başlamaktadır. Bu dönemde çıraklar, keçe saçma ve keçe pişirme gibi temel teknikleri uygulayarak ustalık yolunda ilerlemektedir.

Kocataş, geleneksel keçe yapımının yalnızca teknik bilgiye dayalı olmadığını, aynı zamanda meslek ahlakı ve disiplinin de önemli bir yer tuttuğunu vurgulamaktadır. Usta, birkaç sene mesleğe hizmet edip mesleğin gerekliliklerini öğrenen çırağın kalfalığa aday olabileceğini belirtmektedir. Adayların kalfalığa geçiş törenini ise şöyle anlatmaktadır:

Geleneksel keçe yapımı sürecinde çıraklar, belirli bir olgunluğa ulaştıklarında kalfalığa aday gösterilmekteydi. Kalfa olma süreci, büyük ustaların katılımıyla gerçekleştirilen törenler eşliğinde şekillenmekteydi. 1934 yılına kadar her yıl düzenlenen “Kalfa Çıkarma Töreni” bu sürecin en önemli aşamalarından biri olarak kabul edilmekteydi. Bu tören kapsamında ustalar tarafından maddi katkılar sağlanarak demirci, kömürcü, yemenici gibi meslek gruplarından büyük ustalar davet edilirdi. Törene katılan kalfa adayları sade kıyafetleriyle gelir, anneleri tarafından hazırlanan yemekler törende ikram edilirdi. Törenin önemli ritüellerinden biri, kalfa adaylarının ustaların önünde sıralanması ve yiğitbaşı tarafından isimlerinin anons edilmesiydi. Aday hakkında “münasiptir” yanıtı alındığında, kişi kalfalığa uygun görülürdü. Kalfa olabilmek için adayın “Kıbrısı” adı verilen ince bir

keçe üretmesi gerekirdi. Bu görevi başarıyla tamamlayan çırak, kalfalık unvanını kazanmaya hak kazanırdı. Ancak 1934 yılından sonra hükümetin bu törenleri yasaklaması ve katılımcıları cezalandırması nedeniyle uygulama sona ermiştir. Günümüzde kalfalık süreci sözlü olarak ifade edilmekte olup herhangi bir resmi belge ile kayıt altına alınmamaktadır. Geçmişte ustalığa aday olunduğunu simgeleyen en önemli unsurlardan biri, başa sarık sarılmasıydı.¹

Ahmet Yaşar Kocataş'ın ifade ettiğine göre, icazet törenleri genellikle bir kutlama havasında geçmektedir. İcazet törenleri yalnızca mesleki bir yeterlilik göstergesi değil aynı zamanda kültürel aktarımın da bir parçasıdır. Bu törenler usta - çırak ilişkisini pekiştirir ve keçecilik el sanatının geleneksel yönlerini koruyarak nesilden nesile aktarılmasını sağlar.

Görsel 4-5. Ahmet Yaşar Kocataş, Kocataş Atölye, Afyonkarahisar.

Ömer İlgin, yıllarca Ahmet Yaşar Kocataş'ın atölyesinde kalfalık yapmış ve mesleğe olan bağlılığıyla tanınmıştır. Ustalığı ve dürüstlüğüyle öne çıkan İlgin, Kocataş tarafından atölye emanet edilen güvenilir bir kalfa olmuştur. Mesleğine olan sadakati ve titiz çalışmalarıyla bilinen Ömer İlgin, hayatını da bu dükkânda sürdürmüş ve meslek aşkıyla iç içe geçen bir yaşamın ardından kırk yıla yakın çalışıp burada vefat etmiştir. Onun varlığı, atölyenin güvenilirliğini ve geleneksel ustalığın sürekliliğini temsil eden önemli bir unsur olmuştur. Babasından aldığı geleneksel bilgi ve teknikleri, çocuklarına aktararak mesleğin sürdürülebilirliğini sağlamaya çalışmıştır. Keçeciliğin inceliklerini, desen oluşturma tekniklerini ve el işçiliğinin önemini onlara öğretmiş, böylece ailesi içinde bu sanatı yaşatmayı hedeflemiştir. Ancak günümüzde birçok çırağının farklı mesleklere yönelmesinden yakınan Kocataş, en büyük mirasının çocuklarına ve torunlarına bıraktığı bu geleneksel sanat olduğunu vurgulamaktadır.

¹ Kalfalık ve ustalık törenlerinde görülen sarık sarma uygulaması, 1934 yılında yürürlüğe giren düzenlemeler çerçevesinde laiklik ilkesine aykırı bulunması nedeniyle yasaklanmıştır.

Günümüzde teknolojik gelişmeler ve modern yaşam tarzının etkisiyle, birçok genç, geleneksel meslekler yerine daha farklı alanlara yönelmektedir. Bu durum, usta-çırak ilişkilerinin giderek azalmasına ve el sanatlarının yok olmasına yol açabilmektedir. Ahmet Yaşar Kocataş, çıraklarının çoğunun farklı işlere yöneldiğinden ve keçecilik mesleğini devam ettirmediğinden bahsetmektedir. Bu durum, sanatın ve mesleğin geleceği için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Bu bağlamda, usta-çırak geleneğinin sürdürülebilirliği önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.3. Ahmet Yaşar Kocataş'ın Keçe İşlemeciliği

Afyonkarahisar Türkiye'nin önemli keçecilik merkezlerinden biridir ve bu el sanatını yaşatan çok değerli ustalara ev sahipliği yapmaktadır. Bu gelenek, hem üretim teknikleri hem de kullanılan motifler açısından kendine özgü bir yapıya sahiptir. Sanatında özgün eserler ortaya çıkartan ustalardan birisi de çalışmaya konu olan Ahmet Yaşar Kocataş'tır.

Ahmet Yaşar Kocataş'ın keçe yapım tekniğinin en belirgin özelliği, az ürün ortaya koymasıdır. Diğer keçe ustaları günde on adet keçe ürünü yapıyorsa Kocataş, en fazla iki tane üretmektedir. Bu durum, ustanın işçiliğe verdiği önemi, detaycılığını ve sanatsal yaklaşımını ortaya koymaktadır. Usta, aynı zamanda dayanıklılığa ve kaliteye büyük önem vermektedir. Onun keçeleri, daha sıkı dövülmüş, daha iyi keçeleşmiş ve uzun yıllar dayanabilecek niteliktedir. Bu durum, ustanın keçelerini sıradan üreticilerden ayıran en büyük özelliklerden biridir. "O ustanın keçesi çok sağlamdır oraya gidin" şeklinde diğer esnaflar arasında tavsiye edilmesi tesadüf değildir. Keçecilikte sağlamlık, iyi malzeme, ustalık ve doğru tekniklerin birleşimiyle ortaya çıkar. Ahmet Yaşar Kocataş da bu unsurların hepsini bir araya getirerek işinin ehli olduğunu en iyi şekilde ortaya koymuştur. Ustanın, bir diğer dikkat çekici özelliği, keçe üretiminde gösterdiği yenilikçi yaklaşımdır. Döneminde keçe ustalarının ağırlıklı olarak kepenek üretimine odaklandığı görülürken, kendisi ürün çeşitliliğini artırarak keçeyi farklı kullanım alanlarına uyarlamıştır. Geleneksel sınırların ötesine geçerek ev dekorasyonunda ve gündelik yaşamda kullanılabilecek keçe ürünleri tasarlamış, böylece keçeyi yeni boyutlara taşımıştır.

Ahmet Yaşar Kocataş, desen döşeme konusunda üstün bir ustalığa sahiptir. Desenleri tamamen zihninde tasarlayarak herhangi bir kalıp veya ölçü aracı kullanmadan, simetri hatası yapmaksızın uygulayabilmektedir. Üstelik bu işlemi olağanüstü bir hızla gerçekleştirmekte ve tüm süreci yalnızca el becerisiyle yönetmektedir. Bu düzeyde bir ustalığa sahip olan kişi

sayısının son derece az olduğu bilinmektedir. Kocataş, geniş desen yelpaze- siyle keçecilik sanatını zenginleştirmiş ve geleneksel motifleri büyük bir us- talıkla eserlerine yansıtmıştır. Bu yetkinliği, onu alanında benzersiz kılan en önemli özelliklerden biri olarak öne çıkarmaktadır.

Kocataş, sanatsal üretim sürecinde gözlem gücünü ve yaratıcı yetene- ğini aktif olarak kullanmaktadır. Günlük yaşamında gördüğü desenleri dik- katle inceleyerek, yanındaki not defterine kaydetmekte ve bu motifleri ke- çeye uyarlamaktadır. Doğadan, mimari süslemelerden veya geleneksel sanat eserlerinden esinlenerek desenlerini oluşturan Kocataş, bu yöntemiy- le keçecilik sanatına özgün ve zengin bir motif çeşitliliği kazandırmaktadır. Bu yaklaşımı, onun sanatında hem geleneksel hem de yenilikçi bir çizgi iz- lemesini sağlamaktadır. Ahmet Yaşar Kocataş, keçeciliğin Anadolu’da bin- lerce yıldır süregelen bir meslek olduğunu vurgulayarak, bu geleneğin iklim koşullarıyla yakından ilişkili olduğunu belirtmektedir. Keçeciliğe dair aktarı- lan sözlü geleneklerin derinlikli bir inceleme konusu olduğunu ifade eden Kocataş, bu mesleğin tarihsel süreç içinde nasıl icra edildiğini ve zamanla nasıl değişime uğradığını şu sözlerle anlatmaktadır:

Geleneksel keçe uygulamalarında, makinelerin kullanılmadığı dönemler- de, hamamların önemli bir rolü bulunmaktaydı. Hamamlarda gerçekleştir- ilen ‘kepenek pişirme’ işlemi sırasında ustalar birbirleriyle maniler söyle- yerek atışmalar yapar, bu sayede işin fiziksel zorluklarına karşı motivas- yonlarını yüksek tutarlardı. Hamamlar, alttan geçen sıcak su borularıyla ısıtılan külhanlı yapılar olup, keçe üretimi için gerekli sıcak ortamı sağla- maktaydı. Keçeciler, -20 dereceye varan soğuk havalarda dahi hamama tek bir pantolonla girip hızla yıkanarak tekrar dükkânlarına dönmekte ve keçe saçma işlemine devam etmekteydi. O dönemlerde herkesin kendisi- ne ait, eşleri tarafından dokunmuş bir peştamal bulunmakta ve bu zor şartlar altında meslek icra edilmekteydi.

1955 yılında Hıfzıssıhha Kurulu’nun hamamlarda yapılan bu geleneksel işlemi yasaklamasıyla birlikte, ustalar dükkânlarına hamam yaptırarak ke- çelerini pişirmeye devam etmişlerdir. Ancak, 1976 yılında makinelerin kulla- nılmaya başlanmasıyla hamam geleneği tamamen sona ermiş ve keçeciler atölye ortamında çalışmalarını sürdürmeye başlamıştır. O dönemde sekiz dükkânın bulunduğunu belirten Kocataş, geçmişte hamam taşları üzerinde büyük bir kolektif çalışmanın gerçekleştiğini, aynı anda yirmi kişinin birlikte üretim yaptığını ve bu dayanışmanın geleneksel üretim sürecinin temel taş- larından biri olduğunu vurgulamaktadır. Geleneksel yöntemlerin zaman içinde terk edilmesi, yalnızca üretim tekniklerinde değil aynı zamanda mes- leğin sosyal ve kültürel dinamiklerinde de köklü değişimlere yol açmıştır.

Ahmet Yaşar Kocataş'ın bahsettiği gibi keçe hamamları, keçelerin sıcak su ve buhar kullanılarak işlenmesi için özel tasarlanmış yerlerdir. Haftanın belli günleri bu işlemler için ayrılan hamamlar bulunmaktaydı. Ancak söz konusu bu hamamlar günümüzde hiçbir faaliyet göstermemektedir. Keçe hamamları ustaların bir araya geldikleri mesleki söylemlerin ve ritüellerin yaşandığı yerlerdir. Bilgi alışverişlerinin yapıldığı ve üretim süreçlerinin icra edildiği sosyal mekânlar olarak nitelendirilebilir.

Keçe günümüzde yalnızca geleneksel giysiler veya halılar için değil modern kıyafetler, şapkalar, dekoratif paneller, ses yalıtımı sağlayan keçe duvar kaplamaları gibi yenilikçi alanlarda da kullanılmaktadır. Ahmet Yaşar Kocataş da söz konusu bu sanata yaptığı katkılarla keçecilik el sanatının kullanım amaçlarını genişletmiştir. Ahmet Yaşar Kocataş, Türk folklorunun ve keçecilik geleneğinin kayıt altına alınması gerektiğini vurgulamakta, bu kültürel mirasın korunmasına yönelik kişisel çabalarını dile getirmektedir. İstanbul'da yaşayan kızının, kendisinin aktardığı geleneksel türküler ve adetleri yazıya döktüğünü, bu çalışmanın yüz seksen beş sayfalık bir belgeye dönüştüğünü belirtmektedir. Ayrıca, keçecilerin söylediği türkülere dair hatırladıklarını ekleyerek bu alanda bir kitap yayımlamayı planladığını ifade etmektedir. Ancak, geleneksel zanaatların ve kültürel mirasın giderek kaybolduğuna dikkat çekerek, bu konuların günümüz toplumunda yeterince ilgi görmediğini ve maddi kazanç odaklı bir yaklaşımla zanaatkârlığın unutulduğunu eleştirmektedir.

Kocataş, keçeciliğe dair yapılan akademik çalışmalara da değinerek, üniversite mensuplarının kendisinden bilgi aldığını ancak daha sonra kendisiyle iletişimi sürdürmediklerini ifade etmektedir. Buna karşılık, keçeciliğin tarihine dair yapılan tüm çalışmaları sakladığını ve belge topladığını dile getirmektedir. Keçe sanatında özel tekniklere ve desenlere olan ilgisini vurgulayan Kocataş, babasıyla birlikte oluşturdukları “Kenevir” adındaki bir modelin, dükkânında sürekli sergilendiğini ve bu geleneği yaşatmaya büyük önem verdiğini belirtmektedir. Ustalık anlayışına da değinen Kocataş, ürettiği keçelerde makas izi bulunmadığını ve “kapaklama” tekniğiyle çalıştığını ifade etmektedir. Günümüzde ustalığın yerini yalnızca maddi kazanç elde etme kaygısının aldığını belirterek, mesleki zanaatkârlığın giderek kaybolduğunu dile getirmektedir. Pandemi döneminden bu yana desenler üzerine çalıştığını ve bu alanda torunlarına miras bırakmak amacıyla 200 sayfalık bir desen kataloğu hazırladığını anlatmaktadır. Kendi tasarladığı desenlerin yanı sıra, farklı bölgelerdeki keçecilerden derlediği motifleri de ekleyerek zengin bir kaynak oluşturduğunu ifade etmektedir. Keçeciliğin küresel an-

lamda ilgi gördüğüne, ancak Türkiye’de bu kültüre sahip çıkılmadığına dikkat çeken Kocataş, özellikle Çinli ziyaretçilerin geleneksel desenleri kopyalayarak ticari amaçlarla kullandıklarını ifade etmektedir. Kültürel mirasın korunması konusundaki duyarlılığını vurgulayarak, bu desenlerin yüzyıllar boyunca süzgeçten geçerek günümüze ulaştığını, ancak yeterli ilgi ve sahiplenme olmaması durumunda unutulma tehlikesiyle karşı karşıya kalacağını belirtmektedir. Keçeciliğin yaşatılmasının, ancak bu sanata duyulan sevgiyle mümkün olabileceğini dile getirmektedir.

Kocataş, hayat felsefesi olduğunu belirttiği şu hikâyeden bahseder: “İki kurbağa süt fıçısına düşmüş, biri demiş ‘ben nasılsa öldüm’, kendini bırakmış, diğeri ‘ben kurtulmak için çabalayacağım, çırpınacağım’ demiş. Sütün üzerinde yağ adacıkları oluşmuş, oradan atlamış ve kurtulmuş”. Hayat da böyledir, hiçbir zaman pes etmeyeceksin ve ilerleyeceksin. Biz mücadele edersek bu işlerde başarı olur” şeklinde anlatmıştır. “Gelişen teknoloji ve makineleşmenin etkisiyle köylü kadınlar artık ucuz kilim ve halılara yöneldi. Bundan dolayı keçeyi tercih etmiyor. Kadınların tercih etmediği hiçbir şey asla ilerlemez.” Usta, teknolojinin ve ekonomik şartların keçecilik üzerindeki olumsuz etkilerinden söz ederken, her şeye rağmen mücadele etmeyi bırakmamak gerektiğinden bahsetmektedir.

Görsel 6. Ahmet Yaşar Kocataş’ın, Babasından Devraldığı Kenevir Modeli.

Ahmet Yaşar Kocataş, geleneksel keçe sanatının önemli bir özelliğini, her usta ve her dükkânın kendine özgü bir motifinin olduğuna dikkat çekerek vurgulamaktadır. Bu motifler, yalnızca birer desen değil, aynı zamanda ustanın kişiliğini ve ruh halini de yansıtan bir sanat ögesidir. Kocataş, “Benim desenimi kimse çalıp yapmaz. Herkesin her dükkânın motifi vardır. Yapsan da mutlaka değişiklik olur. Nerede görseler ‘Bu Yaşar ustanın keçesi’ derler.” diyerek, sanatının tanınırlığını ifade etmektedir. Ayrıca, desenlerin ve motiflerin bir usta ile ilişkili olduğunu anlatırken, aynı zamanda kişinin ruh halinin eserlerine yansıdığına da değinir. Kocataş, “Mesela yengenle kavga ettiği-

mizde kara kara desenler çıkıyor, iyi olduğumuzda daha iyiler çıkıyor.“ diye-
rek, bir sanatçının duygusal durumunun, yaptığı işlere ve yarattığı eserlere
nasıl etki ettiğini dile getirmektedir. Bu durum, sanatın öznel ve kişisel bir
tarafı olduğunu, bir ustanın ruh halinin eserine ne kadar güçlü bir şekilde
yansıyabileceğini gösteren önemli bir gözlemdir.

Görsel 7. Ahmet Yaşar Kocataş'ın, Kızı Fatma Kocataş ile Hazırladığı Gele-
neksel Keçe Desenleri Kitabı.

Kocataş'ın kızı Fatma Kocataş, *Geleneksel Keçe Desenleri 2025* adlı ki-
tabın düzenlemeleri ve basım için gerekli izinlerle ilgilenmiştir. Kitap, sade-
ce çocuklarına kalıcı bir miras bırakma amacıyla hazırlanmış ve düzenlen-
miştir. Bu kitap, geleneksel keçe desenlerinin derinliğini ve çeşitliliğini yan-
sıtan ve keçe desenlerinin korunması açısından son derece önemli bir adım-
dır. Desenler, Ahmet Yaşar Kocataş'ın ustalığının ve yaratıcılığının bir yan-
sıması olarak, gelecek nesillere aktarılmak üzere kalıcı bir kaynak oluşturu-
muştur. Bu süreç, Fatma Kocataş tarafından titizlikle yönetilmiş ve gelenek-
sel sanatın mirasının yaşatılmasına katkı sağlamıştır.

Ahmet Yaşar Kocataş, keçeciliğin kökenleri, tarihsel ve kültürel açıdan
derin bir geçmişe sahip olduğunu belirtir. Geleneksel inançlara göre, Ebu
Said Rubbani, keçenin mucidi olarak kabul edilir. Rubbani'nin keçecilikle
tanışma süreci, uzun süre yünü keçeletirme çabalarına rağmen başarılı
olamamasıyla başlar. Üzüntü içinde devam ettiği bu süreçte, gözyaşlarının
keçe üzerinde oluşturduğu izler, suyun keçeletirme sürecindeki önemini
fark etmesini sağlar. Bu olay, keçeciliğin doğuşu ile ilişkilendirilen bir efsane
olarak halk arasında anlatılmaktadır. Diğer bir mitolojik anlatı ise, Nuh Tufa-
nı sırasında hayvanların gemiye bindirilmesiyle ilgilidir. Tufan sırasında dı-
şarıda kalan koyunların tüylerini dökmesi, diğer hayvanların ise bu tüyleri
çiğnemesi sonucu doğal olarak keçenin olduğu inancı, keçeciliğin eski
zamanlara dayandığını gösteren bir başka anlatıdır. Bu tür anlatılar, keçeci-

liğin kökenlerini tarihsel bir perspektiften açıklamakta ve bu sanatın kültürel mirasa olan katkılarını gözler önüne sermektedir.

Geçmişte işini kötü yapan bir ustaya dükkân kapatma cezası verilmesi, geleneksel zanaatın kalitesini koruma adına oldukça sert bir uygulamaydı. Kocataş, pamuk katılan ilk kepeneklerin, kalitesiz pamuk kullanımına engel olunana kadar kabul gördüğünü belirtmektedir. Bu da, zanaatın kaliteye verdiği önemin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Yaşar Kocataş en büyük hayalinin Avrupa’da bir sergi açmak ve bütün Avrupa’ya mesleği öğretmek olduğunu belirtmiştir. “Hiçbir meslek ölmez kendimizi zamana uydurmayı bilelim”. Onun bu sözü geleneksel ile günceli birleştirme konusundaki hedefini ortaya koymaktadır. Ailedeki dördüncü kuşak keçe sanatçısı olan Kocataş, yirmi metrekare dükkânında, “Bir daha dünyaya gelsem yine keçeci olurum.” diyerek keçeye olan tutkusu ve bu mesleğe duyduğu bağlılık her yönüyle kendisini yansıtmaktadır.

3.4. Ahmet Yaşar Kocataş’ın Afyonkarahisar’da Mevlevilik Kültürüne Katkısı

Afyonkarahisar Mevlevihanesi, Konya Mevlevihanesi’nden sonra Mevleviliğin ikinci büyük merkezidir. Mevlânâ’nın yedinci göbekten torunu olan Dîvânî Mehmet Çelebi’nin çabalarıyla Mevlevilik, Afyonkarahisar kültüründe kendisine yaygın bir uygulama alanı bulmuştur. Söz konusu bu etkileşim Mevlevilik, keçecilik mesleği arasında yaygınlık kazanmıştır. Mevlevi dervişleri, kentte geçmiş dönemlerden günümüze kadar yaygın olarak icra edilen keçeciliğe karşı özel ilgi duymuşlar ve bu el sanatına yönelik ürünler ortaya koyma çabasında bulunmuşlardır. Ayrıca kentte keçecilik el sanatıyla uğraşan sanatçıların tezgâhlarında Mevlevilikte kullanılan “sikke, arakiye, külah, hırka, tennure, yaygı, seccade, şal ve heybe” gibi ürünler yaygın olarak üretilmiştir.

Ahmet Yaşar Kocataş, Mevlevi kültürüne olan saygısını şu şekilde ifade etmektedir: “Mevlevi Camisi’nde bulunan keçelerin hepsini ben yaptım. Derviş odalarında bulunan siyah beyaz üzerine keçeleri 2008 yılında yaptım. 23 adet keçe yaygı yaptım. Güve yeme durumu olmaması için ilaçladık, güve de yemedi. Mübarek bir yer diye oranın desenleri oraya has yapıldı, orada kullandığım deseni bir başka yerde kullanmadım.” Bu açıklama, Kocataş’ın Mevlevi kültürüne duyduğu saygıyı ve özelleştirilmiş keçe üretimindeki titizliğini yansıtmaktadır. Ayrıca, Mevlevi dervişliği ailesinin geçmişine dayandığı için, bu kültüre olan bağlılığı ve saygısı da pekişmiştir. Kocataş, Mevlevi Camisi için yaptığı keçeleri özel olarak tasarlamış ve her desenin yalnızca o

mekâna özgü olmasına özen göstermiştir. Afyonkarahisar Mevlevihanesi gerek şehir içi, gerekse şehir dışından ziyaret edilen önemli mekânlardan biridir. Hatta Afyonkarahisar'ın inanç turizmi olarak en fazla çekiciliği olan yerdir. En son 2008 yılında onarım yapılan caminin dışındaki matbah ve der- viş odaları müze olarak ziyaret edilmektedir.

Görsel 8-9. Mevlevi Türbe Camii. Ahmet Yaşar Kocataş Tarafından Yapılmış Keçeler.

Kocataş, dedesinin de Mevlevi dervişi olması sebebiyle bu tasavvuf sis- temine saygısını yaptığı eserlerle en güzel şekilde ortaya koymuştur. Külâh- ı Mevlevî (Sikke) yapımında oldukça başarılı olan usta yaptığı sikkeler ile de adından söz ettirmiştir: “Destar sarıklı olan sikkedir. Sarıksız olan sadece sikkedir. Mevlevi'nin dönerken giydiği haydariyedir. Etekleri açılan tennure- dir. Biz haydariye (ceket) ile sikke yaparız. Bu sikkeleri heves edenlere de yaptık.” Eskisi kadar amacına yönelik üretilmese de turizme yönelik ve gös- teri amaçlı teşhir ürünleri olarak üretimine devam etmektedir.

3.5. Ahmet Yaşar Kocataş'ın Geleneksel Keçe İşlemeciliğini Bugüne Taşımaları

Geleneksel el sanatlarından modern endüstriyel tasarıma kadar özel bir malzeme olan ve geçmişte MÖ. 2300 yıllara kadar uzanan keçe, günümüzde geleneksel sınırlarını aşarak, tekstil ve moda sektöründen, dekorasyona endüstriyel tasarımdan, mobilya sektörüne kadar pek çok alanda kullanıl- maktadır. Teknolojinin gelişmesi yaşam şartlarının değişmesi keçeciliği yok etmese de onu yeni bir forma sokmaktadır. Bu değişimin farkında olan Ah- met Yaşar Kocataş “Hiçbir meslek ölmez, yeter ki kendimizi zamanın şartla- rına uydurmayı bilelim.” şeklinde anlatır. İstanbul Eminönü'nden aldığı ipek şal ve tülbentlere keçeler işleyerek onlara yeni bir form kazandırdığını, böy- lece ipeği keçe ile birleştirerek geleneksel formunu güncelle taşıdığını be- lirtmiştir. El yapımı ve özgün tasarımlarla keçeye yeniden değer kazandır-

maktadır. Böylelikle geleneksel ustalığının yanında tasarımını moda sanat ve dekorasyon gibi alanlara taşımaktadır.

Görsel 10-11. Ahmet Yaşar Kocataş'ın, İpek Şal Üzerine Uyguladığı Keçe Çalışması.

Geleneğin özünde, bireysel yaratıcılık ve bireysel yaratıcılığın getirdiği bir değişme ve gelişme vardır. Bu değişme ve gelişme, geleneğin bozulması değil, geleneğin güncellenmesi şeklinde algılanmalıdır. Gelenek, kendini korumak ve zamanın işleyişine karşı hayatta kalabilmek adına (Tönnies, 2022. 15), içinde bulunduğu zamanın şartlarına ve beklentilerine göre güncellenmek durumundadır (Ekici, 2008: 35). Ahmet Yaşar Kocataş sadece üstte bahsedilen eserlerin üretimiyle sınırlı kalmayıp renk, desen ve form açısından daha yenilikçi ürünler ortaya çıkartarak, moda tasarımı gibi alanlara taşıyarak kültürel mirası yaşatmaya çalışmaktadır. El işçiliğiyle yaptığı keçe takılar benzersiz dokularıyla sanatsal bir ifade biçimi sunmaktadır.

Görsel 12-13. Ahmet Yaşar Kocataş'ın, Keçeden Yaptığı Kolyeler.

Keçe doğal ve biyolojik olarak parçalanabilen bir malzeme olduğu için çevre dostu bir seçenektir. Dayanıklı yapısı sayesinde uzun süre kullanılabilen aksesuarlar oluşturur. Bu durumun bilincinde olan Kocataş usta bu ürünleri modern dekorasyon anlayışına uyarlayarak hem estetik hem de işlevsel tasarımlar ortaya koymuştur.

Görsel 14. Ahmet Yaşar Kocataş'ın, Kirlent Tasarımı.

3.6. Ahmet Yaşar Kocataş'ın Yaşayan İnsan Hazinesi Listesine Eklenmesi

Kocataş'a 2015 yılında 02.0027 numaralı envanter kaydıyla “Yaşayan İnsan Hazinesi” ödülü verilmiştir (URL-5). Ahmet Yaşar Kocataş yaşayan insan hazinesi kriterlerini yerine getirerek keçe ustası unvanıyla 2016 yılında “Yaşayan İnsan Hazinesi” olarak belirlenmiştir. Beştepe Millet Kongre Merkezi’nde düzenlenen “Kültür ve Turizm Bakanlığı Yaşayan İnsan Hazinesi Geleceğe Aktarılan Mirasın Temsilcileri” ödül töreninde “Keçecilik Geleneği” alanında “Yaşayan İnsan Hazinesi” ödülü almıştır.

Görsel 15-16. Beştepe Millet Kongre Merkezi’nde Ödül Töreni ve Yaşayan İnsan Hazinesi Belgesi.

Ahmet Yaşar Kocataş'ın UNESCO Yaşayan İnsan Hazinesi (YİH) olarak seçilme sürecinde, birçok önemli kriter göz önünde bulundurulmuştur. Bunlar arasında, Londra'daki British Museum'da kendisine ait keçelerin sergilenmesi ve burada oluşturulan daimi bölümde Anadolu keçeciliğini temsil etmesi büyük bir etken olmuştur. Ayrıca, çıraklıktan ustalığa uzanan mesleki birikimi, bu sanatı yalnızca icra etmekle kalmayıp gelecek nesillere aktarma çabası da bu değerlendirmede etkili olmuştur. Öğrencisi ve kalfası olan Ömer İlgin'in kırk yılı aşkın süre boyunca atölyesinde çalışması, Kocataş'ın mesleki devamlılığı sağlama konusundaki başarısını göstermiştir. Keçecilik

sanatının inceliklerini öğretmeye verdiği önem ve geleneksel el sanatlarının korunması yönündeki katkıları takdir edilerek Yaşayan İnsan Hazinesi unvanına layık görülmesine önemli bir dayanak oluşturmuştur.

Ahmet Yaşar Kocataş, UNESCO Yaşayan İnsan Hazinesi (YİH) olarak seçilme sürecini, büyük bir şaşkınlık ve onur içinde anlatmaktadır. Kocataş, bu ödülün kendisine verilmesinin tamamen beklenmedik bir gelişme olduğunu, kendisini hiç aday göstermediklerini ve bu süreci kendi adıyla keşfettiklerini ifade etmektedir. Bu durum, ona büyük bir manevi haz ve derin bir onur duygusu yaşatmıştır. Ödül süreci boyunca, Ankara’da köşkte geçirdiği iki günün kendisi için unutulmaz olduğunu ve bu deneyimin, bir esnaf olarak ulaşabileceği en yüksek noktalardan biri olduğunu belirtmektedir. Ödül töreninde, esnaf olarak ödül alan tek kişi olmanın ayrı bir gurur kaynağı olduğunu vurgulayan Kocataş, bu ödülün hem kendi mesleği hem de geleneksel Türk el sanatları için büyük bir anlam taşıdığını ifade etmektedir.

Ahmet Yaşar Kocataş usta geleneksel keçe yapım tekniklerinin tüm aşamalarına hâkim olan, kendisine özgü motif ve desenleri uygulamada yetkinliğini göstermiş bir keçe ustasıdır. Daha ilkokul çağlarında ustası olan babasından öğrendiği mesleğin inceliklerini, kendinden sonraki nesillere aktararak pek çok çırak yetiştirmiştir. Böylelikle bu değerli kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarmıştır. Afyonkarahisar “Keçeciler Sokağı” olarak adlandırılan bölgede diğer keçe ustaları tarafından saygıyla anılır. “Yaşar abi” denildiği zaman herkes tarafından bilinen bir usta olmuştur. Kültürel etkinliklere, festivallere katılmış ve kendi sergilerini açarak toplumsal anlamda da tanınır, saygın bir isim olmuştur. Geleneksel teknikleri koruyarak keçeciliği çağdaş sanat, moda, iç mimari gibi alanlara uyarlamıştır. Gelenek ile modern yaşam arasında bir nevi köprü kurarak mesleğin sürdürülebilirliğine oldukça fazla katkı sağlamıştır. Mütevazı kişiliğiyle kendini usta olarak nitelendirmeyip amacının hep en iyisini yapmak olduğunu belirten Kocataş, yaklaşık yetmiş yıldır bu mesleğe kendini adamıştır. Günümüzde ilerleyen yaşına rağmen halen daha keçe yapmaya devam etmektedir. Ahmet Yaşar Kocataş bu mesleğin hem koruyucusu hem de yenilikçisi olarak nitelendirilebileceğimiz bir keçe ustasıdır.

3.7. Ahmet Yaşar Kocataş’ın Katıldığı Sergi ve Etkinlikler

1982 yılında babası şükrü Kocataş ile Afyonkarahisar Valisi A. Ercan Belen tarafından düzenlenen “Yaşayan El Sanatları” sergisine katılarak teşekkür belgesi almıştır. 1983 yılında Konya Valiliği’nce düzenlenen I. Kültür Sanat ve Turizm Haftası etkinliklerinde açtığı sergi ve katkılarından dolayı dö-

nemin Valisi Lütfi F. Tuncel tarafından teşekkür belgesiyle onurlandırılmıştır. Geleneksel Türk El Sanatları Vakfı (GESAV) 1991 yılında başarılı çalışmaları ve kültüre katkılarından dolayı onur belgesi verilmiştir. Ahmet Yaşar Kocataş, 2003 yılında Topkapı Sarayı'nın Helvahane bölümünde açmıştır. Bu sergiyle birlikte Kültür Bakanlığı tarafından Geleneksel Türk El Sanatları Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Halk Kültürü ve Belge Merkezine kayıtlanarak “Keçe Sanatçısı” kimliği verilmiştir. 2004 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin “Geleneksel El Sanatlarını Yaşatma, Sorunları Araştırarak El Sanatlarının Geliştirilmesi” komisyonu tarafından keçeciliğe yaptığı katkılardan dolayı teşekkür belgesiyle onurlandırılmıştır. 2008 yılında Afyonkarahisar Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nün Kültür Bakanlığı Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde “Keçe” sergisine çalışmaları ile katılmıştır. 2014 yılında da İstanbul Taksim Tepebaşı 9. Altın Eller El Sanatları Festivaline katılmıştır (Küçük Kurt ve Oyman, 2018: 242).

Görsel 17. Şükrü Kocataş ve Ahmet Yaşar Kocataş'ın Fransa “Musée Du Feltre”de Sergilenen Eserleri. Sol Tarafta Asılı ve Yerde Serili Olan Seccade ve Yaygılar (URL-8).

2003 yılında Topkapı Sarayı'nda açtığı sergi sırasında Prof. Dr. İlber Ortaylı ile karşılaşmış ve bu diyalogu şu şekilde aktarmıştır: “Ortaylı, sergiyi gezerken özellikle bana hitaben ‘Keçeyi inceltmediniz, kokusunu alamadınız, köylülükten kurtaramadınız’ dedi. Okumuş bir insan, bir bildiği var. Dünyayı gezmiş. Bunu kendime bir emir telakki ettim. Keçeyi incelttim, kokusunu aldım. Tüyü çıkmayan yün kullandım ve şehirli evine yakışır hale getirdim. Genel anlamda yaptığımız iş bu oldu.” Bu sergi, Kocataş için sanatını geliştirme noktasında önemli bir dönüm noktası olmuş ve keçecilik geleneğini modernleştirme sürecini hızlandırmıştır. Özellikle son yıllarda tarihi dizilerin artışıyla birlikte geleneksel kıyafet ve aksesuar üretimine yöneldiğini belirten Kocataş, bu alandaki çalışmalarını şu sözlerle ifade etmiştir:

1999 yılından bu yana İstanbul'dan tarihi diziler için sipariş edilen fes gibi başlıkları üretmekteyim. *Muhteşem Yüzyıl, Diriliş Ertuğrul ve Yunus Emre*

gibi dönem dizilerinde kullanılan başlıkları ben yaptım. Siparişler Kapalı Çarşı'dan geliyor; bu ürünleri Yeni Zelanda'dan getirilen özel ve ince yünleri işleyerek istenilen ebat ve renkte üretiyorum. Ayrıca farklı aksesuar taleplerine de cevap veriyorum. Ancak kendimi hâlâ bir usta olarak görmüyorum, çünkü her zaman daha iyisini yapma ve kendimi geliştirme çabası içindeyim. En büyük idealim, en mükemmel ürünü ortaya koymaktır.

Ahmet Yaşar Kocataş'ın 17-24 Ağustos 2015 tarihleri arasında Kosova'ya gerçekleştirdiği ziyaret, geleneksel keçe sanatına dair uluslararası düzeyde bir bilgi ve deneyim paylaşımı niteliği taşımaktadır. Kocataş, bu ziyaret kapsamında Prizren, İpek ve Yakova şehirlerinde faaliyet gösteren keçe ustalarıyla bir araya gelmiş, kültürel aktarımın sürdürülebilirliği açısından önemli temaslarda bulunmuştur. Ziyaretin ilk durağı olan Prizren'de, keçe sanatını on üç yıldır icra eden ve bu sanatı babası ile dedesinden miras alan Sezgin Xhurxhi ile görüşmüştür. Prizren'de geleneksel keçe sanatının korunmasına yönelik çalışmalar hakkında bilgi edinen Kocataş, ikinci durağı olan İpek şehrinde ise kırk yıllık tecrübeye sahip keçe ustası Afrim Lata ile bir araya gelmiştir. Kocataş'ın Kosova'daki son durağı Yakova olmuş ve burada dedesi ve babasından devraldığı 140 yıllık keçecilik geleneğini sürdüren Afrim Kika ile görüşme gerçekleştirmiştir. Bu buluşma sırasında Kika, Arnavut kültüründe önemli bir yere sahip olan "Plisat" başlığının üretim sürecine dair uygulamalı bir sunum yapmıştır. Kocataş'ın Kosovalı ustalarla gerçekleştirdiği bu ziyaret, geleneksel keçe sanatının uluslararası bağlamda ele alınmasına katkı sağlamış, kültürel mirasın yaşatılması ve geleceğe aktarılmasına yönelik önemli bir örnek teşkil etmiştir. (URL-6).

Sonuç

Keçe yapımı pek çok ustanın asırlardır nakşetmesiyle günümüze kadar ulaşan geleneksel el sanatlarından. Çok geniş coğrafyaları farklı devirleri aşip gelen bu sanat, kıymetli ustalar sayesinde, geleneksel köklerinden ayrılmadan günümüze ulaşabilmeyi başarmıştır. Kültürel miras, sadece insan-ınoğlunun üreterek koruduğu yapılar olarak adlandırılmaz. İnsanlığın kültürel mirası; grupların, toplulukların ve bireylerin atalarından miras olarak aldıkları ve gelecek kuşaklara aktardıkları sözlü ifadeleri, uygulamaları, gelenekleri ve görenekleri de ifade etmektedir. Afyonkarahisar Anadolu'da keçe yapımının icra edildiği önemli merkezlerinden olan birkaç şehirden biridir. Afyonkarahisar'da yaşayan ve yirmi metrekaare dükkânında keçe ustalığı yapan Ahmet Yaşar Kocataş geleneksel dokuyu bozmadan yeni teknik ve desenlerle sanatını icra etmektedir. Ustanın geleneği yaşatma ve dönüştürme çabası açısından büyük öneme sahiptir. Büyük emek ve özveri isteyen

keçe sanatı çok köklü bir geçmişe sahiptir. Usta çırak ilişkisi ile asırları aşır bugünlere gelen kültürel miras, günümüzde eski canlılığı olmasa da gelenek ustaları sayesinde varlığını devam ettirmiştir. Günümüze ulaşmasında keçenin işlevselliğinin yanında modern hayatın beklentilerine göre güncelleyen ustalar oldukça önemli bir yere sahiptir. Kocataş da bu ustaların başında gelir. Babasından öğrendiği geçmişin geleneksel tekniklerini öğrenerek yeni çıraklar yetiştirmiş ve bu teknikleri günümüz çağdaş dünyasında yeniden yorumlamıştır.

Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM), geleneksel sanatlarda Yaşayan İnsan Hazinesinin tespit edilip korunması, sanatlarının idame ettirilmesi ve bunun genç kuşaklara aktarılmasını sağlamaya çalışmaktadır. Dikkate değer özelliklerinden biri de geleneksel ve güncel bilginin aynı potada birleştirilmesini gözetmesidir. Bu sayede geçmişten gelen bilgi ve deneyimin yeni şekillerde ürüne dönüşmesi sağlanabilmektedir. Yaşayan İnsan Hazinesi (YİH) kapsamında incelediğimiz keçe ustası Ahmet Yaşar Kocataş 65 yıldır bu mesleği devam ettirerek kültürel belleğin ve kültürel mirasın genç kuşaklara aktarılmasına katkı sağlamaktadır. Tarihsel geleneğin güncelle buluşmasıyla yeniden yaratımın gerçekleşmesi mesleğin ölmemesini sağlayan yegâne unsurdur. Bu nedenle bir geleneği devam ettirmekle birlikte onu bugünkü yaşama ve ihtiyaçlara uygun olarak yeniden üreten ve üretilmesine aracı olan ustalar/sanatçılar eser kadar değerlidir. Keçe sanatına adanmış ömrü ile Kocataş, Yaşayan İnsan Hazinesi listesine girebilmenin tüm şartlarını yerine getirmektedir. Günümüzde teknolojik gelişmeler ve makineleşmenin etkisiyle kadınların keçeyi kullanmaması ve gençlerin ekonomik getirisi az olan keçeye ilgisinin olamamasından dolayı keçeye olan rağbet azalmıştır. Geçmişte elliden fazla keçeci dükkânına sahip olan ve keçeciler sokağı olarak anılan güzergâhta şu an altı tane keçeci dükkânı kalmıştır.

Geleneksel keçe üretimini modern pazarlarla buluşturmak hem el sanatlarına olan ilgiyi arttırmış hem de meslek ustalarına ekonomik açıdan fırsatlar sunmuştur. Kendisine has yorumlamalarının ve motif kullanımlarının tespit edildiği keçe ürünlerinin literatüre kazandırılması, Türk kültürünün önemli bir parçası olan keçenin gelecek kuşaklara aktarılması hususunda önemli bir rol oynamaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde ustaların eserlerine kolay erişim sağlanacak bir veri tabanı oluşturulup daha çok kişiyle paylaşılmalıdır. Yazılı ve görsel basında önemine yönelik farkındalık oluşturmak adına birtakım adımların atılması bu kültürel mirasın korunmasına katkı sağlayacaktır. Keçe atölyelerinde güncel ve modern hayata yö-

nelik hediyeelik eşya yapımına yönelik kursların, fikir üretme toplantılarının yapılması kadınların hane ve ülke ekonomisine katkı yapmalarına imkân sağlayacaktır. Keçe ustaların yaptıkları ürünlerin satışı ve pazarlaması için satış yeri temin edilmelidir. Ustalara belli aralıklarla satış ve pazarlama, müşteri ilişkileri ve iletişim eğitimleri verilmelidir. Yurt içinde ve dışında yapılacak olan çeşitli sergi, fuar ve festivallerden ustaların haberdar olmaları hem diğer sanatçılarla bir araya gelmeleri hem de eserlerini pazarlamaları açısından etkili olacaktır. Ekonomik kaygılar ve gelişen teknoloji ile kaybolma tehlikesi altında bulunan ve günümüzde çirak bulmakta zorlanan neredeyse son ustaların ellerinde olan bu kıymetli mirasın devam ettirilmesi için gerekli adımlar atılmalıdır. Keçeciliğin bir meslek olarak yaşatılması, yalnızca ekonomik kazanç sağlamaktan öte bir toplumun kimliğini, değerlerini ve sanat anlayışını yaşatan bir mirasın korunması anlamına gelmektedir.

Kaynakça

- Büyükokutan Töret, Aslı (2022). “Yaşayan İnsan Hazinesi Eskişehirli Lületaşı Ustası Mehmet Başsav ve Geleceğe Aktardığı Miras”. *Çağdaş Yaklaşımlar Odağında Toplum ve Kültür Araştırmaları-III*. Paradigma Akademi Yayınları, 29-54.
- Çeliker, Deniz (2015). *Muğla İli Geleneksel Turistik Hediyeelik Eşyanın Kültür Turizmine Katkıları Ve Sürdürülebilirliği*. Sanatta Yeterlik Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Ekici, Metin (2008). “Geleneksel Kültürü Güncellemek Üzerine Bir Değerlendirme”. *Millî Folklor*, (80): 33-38.
- Erdoğan, İrfan ve Korkmaz, Alemdar (2010). *Öteki Kuram*. Erk Yayınevi.
- Ergür, Atila (2002). *Tekstil Terimleri Sözlüğü*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Erkal, Hasan (2010). *Unesco Yasayan İnsan Hazinesi Ulusal Sistemleri'nin, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Yasatılmasına ve Gelecek Kuşaklara Aktarılmasına Etkisi Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi.
- Güvenç, Bozkurt (2002). *İnsan ve Kültür*. Remzi Kitabevi.
- Kaşgarlı Mahmut (2005). *Divan-ı Lügati't Türk*. Kalcı Yayınevi.
- Küçük Kurt, Ülkü ve Oyman, Rengin Naile (2018). *Afyonkarahisar'da Keçe Üretimi ve Keçe Atölyeleri*. Afyonkarahisar Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Kültür Yayınları.

- Limet, Henri (1977). “Les Chemat Dii Commerce Neo-Sumerien”. *Iraq*, 39: 51-58.
- Oğuz, Mehmet Öcal (2007). “Unesco, Kültür ve Türkiye”. *Milli Folklor*, 73: 5-11.
- Oğuz, Mehmet Öcal (2008). “UNESCO ve İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Mirası Başyapıtları” *Milli Folklor*, 78: 5-11.
- Oğuz, Mehmet Öcal (2016). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir? Geleneksel Yayıncılık*.
- Özbayoğlu, Erendiz (1992). *Hitit Yasaları*. İtalyan Kültür Heyeti.
- Seyirci, Musa ve Topbaş, Ahmet (1999). “Anadolu’da Keçecilik”. *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 10(30): 577-597.
- TDK (2005). *Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tönnies, Ferdinand (2022). *Gelenek*. Çev. Cem Sili. Pınar Yayınları.
- URL-1: <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/23298aaa-10b1-4412-8f80-29fbd2039f75.pdf> (Erişim: 17.12.2024).
- URL-2: https://www.afyonkarahisartso.org.tr/cografiisaret2021/afyonkece_tescilbelgesi.pdf (Erişim: 11.01.2025).
- URL-3: <https://www.unesco.org.tr> (Erişim: 28.12.2024).
- URL-4: <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-345275/yasayan-insan-hazineleri-ulusal-envanteri.html> (Erişim: 06.01.2025).
- URL-5: <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-258611/ahmet-yasar-kocatas.html> (Erişim: 11.01.2025).
- URL-6: <https://www.yee.org.tr/en/node/1456> (Erişim: 08.02.2025).
- URL-7: <https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/> (Erişim: 21.12.2024).
- URL-8: https://fr.wikipedia.org/wiki/Mus%C3%A9_du_feutre# (Erişim: 22.03.2025).
- Zvorikine, Anatoliy Alekseeviç (1967). “Some Problems of the Theory of Culture”. *Journal of World History*, 2: 346-392.

Sözlü Kaynaklar

- KK-1 Ahmet Yaşar Kocataş, 1950 doğumlu, ilkokul mezunu, keçe sanatçısı, Afyonkarahisar. (Görüşme: 25.12.2024).
- KK-2 Fatma Kocataş, 1987 doğumlu, Yüksek Lisans mezunu, öğretmen, İstanbul. (Görüşme: 1.04.2025).

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Yazarların Notu: Bu makale, Prof. Dr. Aslı Büyükokutan Töret danışmanlığında Tuğba Karakaya tarafından yazılan “Meslek Folkloru Bağlamında Afyonkarahisar’da Keçe Yapımı ve Geleneği” başlıklı tezden üretilmiştir.

Etik Kurul Belgesi: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığından 09.10.2024 tarihinde etik onay belgesi alınmıştır. Belge No: 2024-16.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Katkı Oranı Beyanı: Çalışmanın verileri Tuğba Karakaya tarafından elde edilmiştir. Söz konusu verilerin tasnifi ve değerlendirilmesi ise Aslı Büyükokutan Töret tarafından yapılmıştır.

The following statements are made in the framework of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Authors’ Note: This article was produced from the thesis titled “Felt Making and Tradition in Afyonkarahisar in the Context of Occupational Folklore” written by Tuğba Karakaya under the supervision of Prof. Dr. Aslı Büyükokutan Töret.

Ethics Committee Approval: Ethical approval was received from Eskişehir Osmangazi University Social and Human Sciences Human Research Ethics Committee on 09.10.2024. Document No: 2024-16.

Declaration of Conflicting Interests: The authors have no potential conflict of interest regarding research, authorship, or publication of this article.

Author-Contributions Statement: The data for the study were obtained by Tuğba Karakaya. The classification and evaluation of the data were carried out by Aslı Büyükokutan Töret.